OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Lainsäädäntöneuvos Marja Luukkonen Yli-Rahnasto
Erityisasiantuntija Toni Tähtinen

3.2.2023

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Lausunto liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 13 §:n ja oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta (HE 218/2022 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriön näkemystä korkokattoon liittyvistä seikoista. Oikeusministeriö esittää näkemyksensä esitettyihin kysymyksiin seuraavasti.

Hyödykesidonnaisten luottojen rajaaminen korkokattosääntelyn ulkopuolelle

Esitystä valmisteltaessa ja korkokaton sopivaa tasoa arvioitaessa tärkeänä lähtökohtana on pidetty sitä, että hintasääntelyn soveltamisala säilytetään mahdollisimman laajana. Laajaa soveltamisalaa puoltavat sääntelyn tehokkuuteen ja selkeyteen sekä toisaalta luotonantajien yhdenvertaiseen kohteluun liittyvät syyt. Jos korkokattosääntelyn ulkopuolelle jätettäisiin hyödykesidonnaiset luotot, vaikuttaisi tämä merkittävästi siihen, ettei esityksen tavoitetta ylivelkaantumisen hillitsemiseksi pystyttäisi tavoitellulla tasolla saavuttamaan. Hyödykesidonnaisia luottoja käytetään paljon, ja ne voivat olla merkittävässä asemassa henkilön velkaantumisen kannalta. Hyödykesidonnaisella luotolla tarkoitetaan sellaista luottoa, joka myönnetään kulutushyödykkeen hankkimista varten. Myös erityis- ja yleisluottokortit ovat hyödykesidonnaisia luottoja. Hyödykesidonnaiset luotot ovat tärkeitä erityisesti vähävaraisille kuluttajille, ja hyödykesidonnaisilla luotoilla usein jaksotetaan välttämättömiä kotitalouden hankintoja, kuten kodinkoneita.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että jos hyödykesidonnaiset luotot rajattaisiin pois ehdotetun korkokattosääntelyn soveltamisalasta, niistä perittäviä korkoja rajoittaisivat vain varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 31 §:n kiskontasääntely sekä rikoslain (39 /1889)

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

kiskontarikoksia koskevat säännökset. Tilanne oli eri väliaikaisen hintasääntelyn aikana, koska hyödykesidonnaiset luotot kuuluivat tuolloin pysyvän hintasääntelyn mukaisen 20 %:n korkokaton piiriin. Nyt ehdotetaan mainitun pysyvän hintasääntelyn muuttamista ja hyödykesidonnaisten rajaaminen sääntelyn soveltamisalasta pois merkitsisi siis sitä, että niitä ei ollenkaan koskisi kuluttajansuojalain mukainen hintasääntely. Tämän kaltainen rajaus merkitsisi myös sitä, että ehdotetun sääntelyn piiriin eivät tulisi vanhojen jatkuvien luottosopimusten nojalla tehtävät uudet nostot. Näissä vanhoissa luottosopimuksissa korot voivat olla hyvinkin korkeita, jopa useita satoja prosentteja.

Kuluttajaluottolainsäädännön selkeyden – ja siten niin kuluttajien, luotonantajien kuin tuomioistuinten näkökulmasta – on perusteltua, että sekä puhtaisiin rahaluottoihin että hyödykesidonnaisiin luottoihin sovelletaan korkokattoa. Hyödykesidonnaisten luottojen jättäminen korkokattosääntelyn ulkopuolelle johtaisi lisäksi siihen, että luotonantajat olisivat eriarvoisessa asemassa ilman sääntelyn tavoitteisiin liittyvää perusteltua syytä. Jos hyödykesidonnaiset luotot jätettäisiin korkokattosääntelyn ulkopuolelle, mahdollista on, että aiemmin puhtaiden rahaluottojen tarjontaan erikoistuneet luotonantajat siirtyisivät tarjoamaan enenevässä määrin hyödykesidonnaisia luottoja sen johdosta, että sääntely olisi kyseisten luottojen osalta lievempää. Hyödykesidonnaiset luotot ovat puhtaiden rahaluottojen ohessa tärkeässä asemassa, kun tavoitteena on rajoittaa luotonantajien mahdollisuuksia harjoittaa luotonantoa nykyisellä luottoriskitasolla sekä vähentää kuluttajien velkaongelmia.

Edellä mainituin perustein oikeusministeriö pitää välttämättömänä, että ehdotettu korkokattosääntely koskee yhtäläisesti hyödykesidonnaisia luottoja kuin puhtaita rahaluottoja.

Korkokaton laskeminen 10 ja 15 prosentin väliin

Oikeusministeriö toteaa, että korkokaton laskeminen parilla prosenttiyksiköllä esimerkiksi 12,5 prosenttiin ei olennaisesti paranna kuluttajien taloudellista asemaa verrattuna ehdotettuun 15 prosentin korkokattoon. Mitä enemmän korkokattoa kerralla alennetaan, sitä todennäköisempää kuitenkin on, että alentamisesta aiheutuisi kielteisiä vaikutuksia. Tällaisia kielteisiä vaikutuksia voisivat olla erityisesti pienituloisten kuluttajien luotonsaannin vaikeutuminen, laina-aikojen piteneminen ja luottojen euromäärien kasvu. Esimerkiksi väliaikainen, koronapandemian aikana ollut 10 prosentin korkokatto vaikutti kuluttajaluottomarkkinatoimijoiden mukaan luotonannon tiukentumiseen. (HE 218/2022 vp, s. 12–13). Osa kuluttajista voisi jäädä kuluttajaluottomarkkinoiden ulkopuolelle. Lisäksi luottomarkkinoilla olevien erilaisten luottojen tarjonta voisi vähentyä ja johtaa siihen, että kuluttajat saattaisivat joutua ottamaan suuria lainoja, vaikka tarve olisi pienemmälle lainalle. Tarpeettoman pitkät laina-ajat merkitsisivät myös sitä, että kuluttajat joutuisivat maksamaan kuluja ja korkoa pidemmältä ajalta. (HE 218/2022 vp, s. 24). Korkokaton esitettyä suurempi alentaminen ja sitä kautta joidenkin kuluttajien

luotonsaannin vaikeutuminen voisi kasvattaa myös riskiä harmaiden luottomarkkinoiden kehittymisestä. Jos korkokattoa alennetaan vain maltillisesti, riskiä harmaiden luottomarkkinoiden kehittymisestä pidetään vähäisenä. (HE 218/2022 vp, s. 31)

Oikeusministeriö korostaa, että ehdotettu 15 prosentin korkokatto sidottuna korkolain 12 §:n mukaiseen viitekorkoon ja yhdistettynä 20 prosentin viimesijaiseen korkokattoon on tasapainoinen ratkaisu, jolla pystytään vähentämään kuluttajaluotoista aiheutuvia velkaongelmia ilman merkittävää riskiä siitä, että luottomarkkinoiden ulkopuolelle sulkeutuu joukko kuluttajia, jotka kykenevät selviytymään luottosopimuksen mukaisista velvoitteistaan.

Kiinteä 15 prosentin korkokatto

Hallituksen esityksessä esitetään, että korkokatto sidotaan korkolain mukaiseen viitekorkoon siten, että korko ei saisi luottosopimuksen mukaan nousta yli 20 prosentin. Korkokaton sitomista viitekorkoon esitetään, jotta rahapolitiikka välittyy myös kuluttajaluottoihin. Rahapolitiikan kiristämisen yhtenä tarkoituksena on nostaa luottojen nimellisiä kustannuksia, mikä vähentää luottojen kysyntää ja sitä kautta hillitsee kokonaiskysynnän kasvua ja inflaatiota. Kiinteä korkokatto, joka ei olisi sidottu viitekorkoon, saattaisi jopa kasvattaa kuluttajaluottojen suhteellista kysyntää tilanteessa, jossa yleinen korkotaso nousee. (HE 218/2022 vp, s. 24). Oikeusministeriö ei siten kannata sitä, että korkokatto säädettäisiin kiinteäksi.